

Vårt Dnr: E-20161230-1

Vår ref: Inger Svedmyr

Socialdepartementet, 103 33 Stockholm

Er referens:

s.registrator@regeringskansliet.se,

s.fst@regeringskansliet.se

Diarienummer: 2016/04598/FST

Yttrande över remissen: En funktionshinderspolitik för ett jämlikt och hållbart samhälle – rapport från MFD

1 Sammanfattning

Vi ställer oss helt bakom Handikappförbundens remissvar. MFD har gjort ett mycket omfattande arbete och en hel del har blivit bra. Med ett varv till i närmare samarbete med funktionsrättsrörelsen kan det bli mycket bra!

Det är vår uppfattning att konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning bör införlivas i svensk lag.

2 Bakgrund

Elöverkänsligas Riksförbundet är en handikapporganisation som organiserar personer med funktionsnedsättningen elöverkänslighet.

Förbundet är medlem i Handikappförbunden som organiserar 39 handikappförbund.

Förbundet har för närvarande ca 3000 medlemmar.

Enligt Miljöhälsorapporten 2009 från Socialstyrelsen är 3,2 % av den vuxna befolkningen elöverkänsliga. Det motsvarar över 300 000 personer. Cirka 0,4 % är svårt drabbade. Elöverkänslighet är en erkänd funktionsnedsättning och elöverkänsliga omfattas av "Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken" antagen av riksdagen den 11 maj år 2000.

I FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som EU har antagit och Sverige ratificerat är det "universellt utformade samhället" en central utgångspunkt.

De kraftiga utbyggnaden av trådlös teknik de senaste 20 åren har medfört en mycket försämrad tillgänglighet i hela samhället för elöverkänsliga. Detta har skett trots att allt fler varningssignaler kommer från olika håll, såsom resolutioner och deklARATIONER från internationella organ (se nedan), i form av forskningsrapporter och inte minst, de drabbades dokumenterade erfarenheter. Resolution 1815 (2011)¹ från Europarådet uppmanar medlemsländerna bland annat att:

8.1.4. ägna särskild uppmärksamhet åt elöverkänsliga människor som lider av ett syndrom som medför överkänslighet mot elektromagnetiska fält och införa särskilda åtgärder för att skydda dem, inklusive att inrätta strålningsfria zoner som inte täcks av trådlösa nätverk;
Fler angelägna råd återfinns i den kompletta resolutionstexten (svensk översättning bifogas).

Den 31 maj 2011 tillkännagav WHO:s cancerforskningsorgan IARC att de beslutat att klassificera radiofrekventa elektromagnetiska fält, som de långt tidigare gjort med lågfrekventa

1 Resolution 1815 (2011) länk till originaltext på engelska:

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewPDF.asp?FileID=17994&lang=en>

magnetfält, såsom ”Class 2B carcinogen”, det vill säga som möjligen cancerframkallande, i samma grupp som DDT och bly².

Den 11 maj 2015 lämnade 190 forskare från 39 länder in en uppmaning till FN, FN: s medlemsstater och Världshälsoorganisationen (WHO) där man begär att de [FN] antar mer skyddande riktlinjer för exponering för elektromagnetiska fält (EMF) och trådlös teknik, med hänsyn till allt starkare bevis för risker.

Forskarna bakom "International EMF Scientist Appeal"³, uppmanar generalsekreteraren och FN-anslutna organ att främja förebyggande åtgärder för att begränsa EMF-exponeringar och att utbilda allmänheten om hälsoriskerna, i synnerhet för barn och gravida kvinnor.

3 Våra synpunkter på remissen

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

Del II Förslag

Sid 20 **2.En funktionshinderspolitik med parlamentarisk förankring**

Förslag 1: Regeringen föreslår till riksdagen att besluta om ett nytt nationellt mål för funktionshinderspolitiken beslutas.

Föreslagen formulering

Ett jämlikt och hållbart samhälle med mångfald som grund som respekterar och främjar alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt säkerställer delaktighet för alla personer med funktionsnedsättning.

För att detta ska vara möjligt krävs en ständig dialog med funktionsrättsorganisationerna. För elöverkänsliga har de senaste 20 årens samhällsutveckling medfört alltfler **hinder** för såväl vår frihet som vår delaktighet. Exempel:

- Förbudet mot glödlampsförsäljning och införandet lågenergi- och LED-lampor med betydligt högre emissioner av elektromagnetiska fält.
- Utbyggnaden av mobiltelefonin som medfört att många elöverkänsliga tvingats lämna sina hem och bli ”miljöflyktingar”.
- Trådlösa telefoner och trådlösa nätverk som bl a gjort sjukvården otillgänglig.
- Införandet av wifi och datorplattor i skolan som medfört att elöverkänsliga barn och ungdomar inte kan vistas i skolan.
- Motsvarande på arbetsplatser...

Till stor del beror problemen på samhällets ovilja att ta till sig information om elöverkänsligas situation och att man ofta istället ”skjuter på budbäraren”.

2 Meddelande om IARC:s (International Agency for Research on Cancer) klassificering av radiofrekventa fält inklusive de som kommer ifrån moderna kommunikationsutrustning och mobiltelefoner som möjligen cancerframkallande, länk till IARC:s meddelande: http://www.iarc.fr/en/media-centre/pr/2011/pdfs/pr208_E.pdf

3 Länk till pressmeddelandet: https://emfscientist.org/images/docs/EMF_Scientist_Press_Release_5-1-2015.pdf

Elöverkänsligas Riksförbund _____ Medlem i Handikappförbunden

Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHOV	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

Stockholm

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

Sid 24 **Ny inriktning på arbetet**

Förslag 2: Regeringen föreslår till riksdagen att besluta om ny inriktning på arbetet i funktionshinderspolitiken. Föreslagen formulering nedan.

Föreslagen formulering

- säkerställa att nya verksamheter, miljöer, tjänster, produkter och system samt övriga program och riktlinjer från början utformas så att alla kan delta i och använda dem, oavsett funktionsförmåga,

- säkerställa att befintliga brister i tillgängligheten till verksamheter, miljöer, tjänster, produkter och system samt övriga program och riktlinjer tas bort, så att alla kan delta i och använda dem, oavsett funktionsförmåga,

- säkerställa att stöd och lösningar för att stärka individens möjlighet till självständighet är av hög kvalitet vilket bland annat innebär att de präglas av självbestämmande, rättssäkerhet och delaktighet i utformning och beslutsfattande,

- säkerställa att all form av diskriminering upphör.

Förslaget är bra.

Sid 25 **Skäl till förslaget**

Sid 26 *Tillgänglighet ska förstås i termer av tillträde och tillgång till samhället. Utan det ges (andra stycket) inte personer med funktionsnedsättning de förutsättningar som är nödvändiga för att ha samma möjligheter som andra att vara delaktiga i samhället. Tillgänglighet är därför en investering i samhället och nödvändig för en hållbar samhällsutveckling.*

Tillgänglighet har ofta tolkats som något sammanbundet med den byggda miljön, även om tillgänglighet till digitala lösningar också fått större genomslag de senaste åren [...]

Kunskapen om elöverkänsligas problem måste öka i hela samhället. De tekniska lösningar som behövs finns till stor del redan. Den enskilt viktigaste åtgärden är att använda trådbunden teknik (koppar eller optiska kablar) istället för trådlös. Det handlar både om att elöverkänsliga ska kunna fungera i samhället och att minimera antalet nyinsjuknade.

Sid 27 **Beskrivning av inriktning 1 - Universell utformning och rätt från början**

Första stycket En universell utformning är en viktig princip för att samhället ska fungera för alla. Idag frångås principen på telekommunikationsområdet vilket får allt allvarigare konsekvenser. Det universellt utformade fasta telenätet rivs och ersätts med mobiltelefoni som pga strålningen inte kan användas av alla.

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

Fjärde stycket *[...]Alla fysiska produkter som exempelvis mobiltelefoner, biljettautomater, hus och fordon måste utformas så att fler kan använda dem och i de system som binder samman olika tjänster och produkter måste det säkerställas att inte funktionshinder uppstår i överlappningarna mellan olika delar av systemen. [...]*

Mobiltelefoner är konstruerade för att kommunicera med hjälp av mikrovågor. De kan därför inte användas av den del av befolkningen som inte tål mikrovågsbestrålning. Det måste därför alltid finnas tillgång till fast telefoni.

Sid 27 **Beskrivning av inriktning 2 - Åtgärda och undanröja brister**

För att undanröja brister i den befintliga tillgängligheten torde det inte finnas en bättre metod än att kommunicera med de olika funktionsrättsorganisationerna, kompletterat med de åtgärder som återfinns i förslaget.

Sid 30 **Ansvars- och finansieringsprincipen**

Förslag 3: Regeringen föreslår för riksdagen att fastslå att ansvars- och finansieringsprincipen utgör utgångspunkten för samhällets insatser, innefattande stat, kommun och landsting i funktionshinderspolitikens genomförande

Vi anser att medel behöver öronmärkas för speciella ändamål.

Text måste staten via Post- och telestyrelsen ta ansvar för att alla får tillgång till telefoni och bredband i sina bostäder, med teknik som fungerar för individen. Det kan innebära text upphandling av vissa tjänster (exempelvis drift av kopparnät) under en övergångsperiod. Detta för att säkerställa att redan svaga grupper inte ställs utanför samhället vid teknikskiftet såsom övergången från kopplad telefoni (via koppartråd) till IP-telefoni via fiber. För elöverkännliga betyder "tillgänglig telefoni" en fast ansluten telefon utan trådlös teknik.

Sid 33 **Myndigheter med särskilt ansvar för genomförandet**

Vi förstår inte denna uppdelning. Är inte det en stor risk att ansvaret hamnar på fel instans?

Sid 34 **Beskrivning av nivå 1: Grundnivå - alla statliga myndigheter**

Bra!

Sid 44 **Effektmål – jämlikhet och delaktighet för individer**

Förslagen svårbegripliga – vilket kanske gör dem svåra att hantera?

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

46 **Uppföljning av förordning 2001:526**

Förslag 9: Arbetet enligt förordning 2001:526 följs upp av MFD genom en förnyad uppföljning som tas fram i samband med att nya riktlinjer tas fram.

Se vårt svar angående Utmaningar i uppföljningen av effekt- och resultatmålen, sid 49.

Sid 47 **Uppföljning av aktiviteter och mål**

Förslag 10: Aktiviteter följs upp med metoder för ordinarie verksamhetsuppföljning vilket ges i uppdrag till myndigheter med särskilt ansvar enligt 2 § förordning 2001:526.

Förslag 11: MFD ges i uppdrag att ta fram en mall...

Förslag 12.1: Resultatmål följs upp med mått på förändringar...

Förslag 12.2: Effektmål följs upp med mått på jämlikhet. [...]. Effektmålen kan också följas upp med hjälp av individers upplevelser av hinder i olika situationer.

En databas där erfarenheter från personer med funktionsnedsättning samlas? Med andra ord ett slags ”verkans- och biverkningsregister”.

- Och varför inte – som uppdateras i realtid med tillgänglig statistik!

Förslag 12.3: Ett antal myndigheter med ansvar för kunskap, enligt 3 § 2001:526, tillsammans med myndigheter med ansvar för statistik, analys och uppföljning får i uppdrag att tillsammans med MFD under 2017 kartlägga, ansvarsfördela, utveckla och säkerställa möjligheten att följa upp effekt- och resultatmålen. Dessa myndigheter ska sedan ingå i det nätverk som MFD avser facilitera vad gäller frågor om statistik, uppföljning och analys.

Vi anser inte att upplägget är bra – en bättre analys behöver göras – vilka sitter på de olika bitarna av erforderlig kompetens? Bör inte ansvaret fördelas på annat sätt?

Sid 49 **Utmaningar i uppföljningen av effekt- och resultatmålen**

Uppföljning av tillgänglighet och levnadsvillkor är området som behöver[...]

*De nationella urvalsbaseade undersökningar över befolkningens välfärd och där kategorin personer med funktionsnedsättning går att jämföra med den övriga befolkningen har olika syften och fokus. Arbetsförmedlingens tilläggsundersökning till SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU), undersöker situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning. **Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät syftar till att mäta folkhälsan.** [...]*

Uppföljningen av hur funktionshinderpolitiken fungerar kan bara göras om adekvata frågor angående alla typer av funktionsnedsättningar ställs. Idag finns inte lägre några frågor om elöverkännlighet med i de stora undersökningarna. I Socialstyrelsens Miljöhälsorapport 2009 fanns frågor relaterade till vår funktionsnedsättning med, men de har strukits i senare rapporter. De skulle också behöva omfatta personer under 18 och över 80 års ålder.

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

Sid 53 **Ett samlat uppföljningssystem för funktionshinderspolitiken**

MFD (tidigare Handisam) fick år 2012 i uppdrag att utveckla ett samlat uppföljningssystem för funktionshinderspolitiken. 28 Sedan 1 maj 2014 ingår uppdraget i myndighetens instruktion.

I myndighetens instruktion står att MFD ska:

- följa upp, utvärdera och analysera insatser från statliga myndigheter, kommuner, landsting och andra aktörer i förhållande till de nationella funktionshinderspolitiska målen, [...]

Detta ser ut att intimt hänga samman med föregående punkt. Kanske ska MFD ta över en del av Miljöhälsorapporten?

Sid 60 **Ökad kunskap för effektiva insatser**

En bra start: Mycket viktigt att samla och sprida kunskap – och helt omöjligt utan funktionsrättsrörelsens deltagande – utan undantag.

Sid 62 **Funktionshinderspolitiken som rättighetsfråga**

Förslag 14: Regeringens samordning av funktionshinderspolitiken samordnas med regeringens arbete för mänskliga rättigheter.

Som tidigare beskrivits har inte perspektivskiftet från patient till medborgare fått det genomslag som förväntades. Fortfarande ses funktionshinderspolitiken många gånger som en fråga om vård och omsorg, vilket gör att funktionshindersperspektivet och personer med funktionsnedsättning som rättighetsbärare ofta förblir osynliga inom andra områden, såsom exempelvis transport, rättsväsende, utbildning och it. [...]

Det borde vara en självklarhet att funktionshinderpolitiken är en del av de mänskliga rättigheterna.

64 **Landsting, regioner och kommuner**

Förslag 17: Regeringen arbetar fram en gemensam vision för funktionshinderspolitiken med SKL.

Varför bara SKL? Och hur ska man kunna åstadkomma en rimlig vision utan att tala med funktionsrätts-organisationerna vid samma bord. Detta riskerar att bli ”von oben”.

Sid 65 **Samråd med funktionshindersrörelsen**

Förslag 18: Strategin för funktionshinderspolitiken samverkas med funktionshindersrörelsen i enlighet med artikel 4.3 i konventionen.

I funktionshinderspolitiken finns civilsamhället representerat, ofta av funktionshindersrörelsen. [...]

En ökad samverkan med funktionsrättsrörelsen måste vara en integrerad del av alla områden som avser funktionshinderfrågor och det universellt utformade samhället.

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

Sid 66 **Statligt ägda bolag**

Förslag 19: Regeringen bör överväga att i sina ägardirektiv till statligt ägda bolag tydliggöra tillgänglighetsfrågor och rättighetsperspektiv. [...].

Sid 67 *Artikel 9 i konventionen beskriver vikten av att anläggningar och tjänster som erbjuds allmänheten är tillgängliga, vilket också omfattar de privata verksamheter som riktas till allmänheten. Ett förtydligande av den privata sektorns roll går att finna i den generella kommentaren från FN som finns kopplad till artikel 9. Där beskrivs att personer med funktionsnedsättning bör ha jämlikt tillträde och tillgång till alla varor, produkter och tjänster som är öppna för eller erbjuds allmänheten.*

Detta bör innebära att Telia inte kan riva det fasta telenätet utan att ersätta det med ett annat alternativ (t ex fiber) som fungerar för den enskilde abonnenten. Idag har många elöverkänsliga berövats möjligheten till telefoni eftersom de inte kan använda de trådlösa mikrovågsbaserade alternativ som är de enda som erbjuds.

Del/Sida Underlag/referens med kursiv stil, våra kommentarer med rak stil

Del III Prioriterade samhällsområden

Sid 101 **8. It, innovation och teknikutveckling**

Det är anmärkningsvärt att utredningen kallar ”smartphones” för universellt utformade. De kommunicerar med mikrovågor och är därför helt oanvändbara för elöverkänsliga vilka utgör flera procent av befolkningen.

Endast digitala verktyg som inte kommunicerar med radio/mikrovågor (utan kopplas upp via kabel) och som kan anpassas för känsliga individer kan kallas universellt utformade.

Utvecklingen mot alltmer trådlös teknik medför att vi går mot en total otillgänglighet inom alla områden för elöverkänsliga.

Sid 107 **9. Hälsa**

Rättigheten omfattar tillgång till hälso- och sjukvårdssystem av god kvalitet, som är tillgängligt utan diskriminering även geografiskt och ekonomiskt så väl som fysiskt. [...] Rätten till bästa möjliga uppnåeliga hälsa ska också beaktas tillsammans med den grundläggande och absoluta rätten till liv i artikel 10 i konventionen.

På grund av den kraftigt ökade användningen av trådlös teknik inom vården är t ex sjukhus och vårdcentraler helt otillgängliga för många elöverkänsliga. Det kan medföra svårt lidande och onödiga komplikationer när personer i behov av vård och behandling, ibland i rena akutfall, inte kan få den vård de har rätt till.

För Elöverkänsligas Riksförbund:

Inger Svedmyr, sakkunnig och Per Segerbäck, sakkunnig

Bilaga: Resolution 1815 (2011) från Europarådet i svensk översättning (PDF)

Elöverkänsligas Riksförbund _____ Medlem i Handikappförbunden

Post- och Besöksadress	Telefon	Fax	E-post	Org.nr.	Plusgiro	Bankgiro
Blåsutvägen 53 121 36 JOHANNESHOV	08-712 90 65	08-712 89 48	info@eloverkanslig.org	812400-9484	67 84 45-8	788-2970

Stockholm